

НАГРАДИТЕ „ПИТАГОР“ 2016 ЗА СЪЩЕСТВЕН ПРИНОС В РАЗВИТИЕТО НА НАУКАТА

Пенка Лазарова
отг. секретар на сп. „Наука“,
Весела Василева,
Дирекция „Наука“ – МОН

Под мотото на мисълта на Питагор: „*Науката е любов към мъдростта и копнеж за постигане на истината*“ премина осмата официална церемония по връчването на наградите „Питагор“ 2016 за съществен принос в развитието на науката за периода 2013–2015 г. на учени, научни колективи и организации. Основната цел е повишаване на престижа на научната кариера и на професията учен в обществения живот.

Церемонията, която се състоя на 19 май 2016 г. в хотел „Балкан“, беше открита от вицепремиера и министър на образованието и науката Меглена Кунева, която изрази увереност, че фразата: „И ний сме дали нещо на света“ може да се изпълни с ново съдържание. В глобализирания свят, в който живеем, се нуждаем от съвременни знания и технологии, за да бъдат преодолените нарастващите социални и икономически предизвикателства. Министър Кунева заяви, че за намирането на решения политиките трябва да се осланят на науката и изрази надеждата си сред тазгодишните лауреати на най-високата българска награда за наука „да бъде и следващият нобелов лауреат.“

Преди да бъдат обявени наградите, бе представено авторитетното жури, съставено от носители на наградата „Питагор“ през 2015 г.: доцент д-р Милен

Георгиев от Института по микробиология при БАН – председател, и членове: доцент д-р Георги Йорданов от Факултета по химия и фармация на Софийския университет; проф. д-р Доротея Гетов от Института за литература при БАН; проф. д.м.н. Галя Ангелова, ръководител на секция „Лингвистично моделиране“ в Института по информационни и комуникационни технологии на БАН; проф. д.фз.н. Стойчо Язджиев от катедра „Теоретична физика“ във Физическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“; доц. д-р Нели Косева, директор на Института по полимери – БАН; доц. д-р Радка Кънева, ръководител на Молекулярен медицински център.

В тазгодишното издание на наградите за наука „Питагор“ въз основа на данните за наукометричните показатели – публикации и цитирания в периода 2013–2015 г., отразени в международните бази данни Web of Science и Scopus, а също и на цялостната оценка на научния принос на кандидатите, са били номинирани над 47 учени от висшите училища в страната и чужбина. Учредени са и три нови категории: награда за научен колектив с успешна експлоатация и комерсиализация на научните резултати, награда за научна книга и награда за фирма с най-много инвестиции в научната дейност. Не са присъдени награди в категориите „Голяма награда за успешен ръководител на международни проекти“ и „Награда за научно-популярна книга за деца“.

Вицепремиерът и министър на образованието и науката Меглена Кунева връчи ГОЛЯМАТА НАГРАДА „ЗА ЦЯЛОСТЕН ПРИНОС В РАЗВИТИЕТО НА НАУКАТА“, която бе възстановена тази година, на двама изтъкнати учени: акад. Петър Кралчевски и чл.-кор. Елка Бакалова–Лазарова. Всеки от тях получи статуетка „Питагор“ и парична награда по 5000 лв.

АКАД. ПЕТЪР КРАЛЧЕВСКИ работи в областта на физикохимията и науката за колоидите. Носител е на високи отличия от Софийския университет, БАН и МОН. Зам.-председател е на европейска COST акция за приложение на колоидната химия в нанотехнологиите и секретар на „Европейското общество по колоиди и повърхности“. Автор е на 197 публикации,

намерили широк отзвук в международната научна литература. В периода 2013–2015 г. е ръководител на 14 индустриални проекта, чиито резултати са използвани за разработване на промишлени образци и продукти. Той има съществени и оригинални приноси към физикохимията на течните повърхности и мицеларните разтвори, както и към механиката и термодинамиката на изкривени междуфазови граници и мембрани с отчитане приноса от повърхностните моменти.

ЧЛ.-КОР. ЕЛКА БАКАЛОВА-ЛАЗАРОВА посещава цялата си научна, преподавателска и обществена дейност на изследванията в областта на средновековното византийско и българско изкуство, както и на опазването на паметниците на културата от съответния период. Автор е на 198 публикации, цитирани над 500 пъти в национални и международни издания. Носител е на почетния знак на БАН „Марин Дринов“ за изключителен принос в развитието на хуманитаристиката. Повече от 10 години е експерт на ИКОМОС към ЮНЕСКО и изпълнява мисии, свързани с включването на важни манастири в Листата на световното културно наследство. Тя има ярък принос в утвърждаването на модерни методологични основи на българското медиевистично изкуствознание.

Председателят на БАН акад. Стефан Воденичаров връчи статуетка „Питагор“ и парична награда от 10 000 лв. на отличената в категорията ГОЛЯМА НАГРАДА „ПИТАГОР“ ЗА МЛАД УЧЕН гл. ас. д-р Антония Тончева и изрази радостта си, че младите учени от Академията продължават традициите на своите учители.

ГЛ. АС. Д-Р АНТОНИЯ ТОНЧЕВА разработва изследвания с приложна насоченост в Лаборатория „Биологично активни полимери“ на Института по полимери – БАН. През последните три години научните ѝ изследвания са фокусирани върху получаването на микро- и нановлакнести материали от биологично съвместими и резорбируеми полимери за приложение в медицината и фармацията. Специализирала е в Лаборатория по полимерни и композитни материали в Университета Монс, Белгия, по програма BEWARE Fellowships Academia, съфинансирана от Хоризонт 2020, програма Marie Skłodowska-Curie actions. В периода 2013-2015 г. има 9 научни публикации в международни издания с импакт фактор и цитирани повече от 90 пъти. Участва в редица национални и международни научни проекти и форуми с устни и постерни съобщения или като поканен водещ. Отличена е с наградата „Проф. Иван Шопов“ за изявен млад учен в областта на полимерите от Съюза на химиците в България. Д-р Тончева е член на колектив с ръководител чл.-кор. Илия Рашков, който през 2014 г. получи награда за създаване

на ново поколение микро- и наноструктурни полимерни материали чрез развитие на авангардната технология „електроовлажняване“ в Конкурса за високи научни постижения на учени и колективи от БАН, посветен на 145-годишния юбилей на Академията.

Ректорът на Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“ и председател на Съвета на ректорите на висшите училища в България проф. д-р инж. Любен Тотев връчи наградата „ПИТАГОР“ ЗА УТВЪРДЕН УЧЕН В ОБЛАСТТА НА ПРИРОДНИТЕ И ИНЖЕНЕРНИТЕ НАУКИ НА **ПРОФ. Д.Х.Н. ИНЖ. ВЛАДИМИР БОЖИНОВ**, ръководител на катедра „Органичен синтез и горива“ при Химикотехнологичния и металургичен университет, София. Научните му изследвания са насочени към функционални флуоресцентни съединения. Проф. Божинов провежда за първи път в България проучвания, свързани с възможността на молекулите да изпълняват логически операции в двоична система. Той има за периода 2013–2015 г. 20 научни публикации в международни издания с висок импакт фактор, цитирани 838 пъти. През последните 3 години е начело на 5 проекта с национално и международно значение. През 2014 г. на Първата интернационална конференция за хромогенни и излъчващи материали в Португалия (1st International Caparika Conference on Chromogenic and Emissive Matherials, Caparika-Almada, Portugal) проф. Божинов и неговият екип са отличени с първа награда за най-добра работа.

Наградата „ПИТАГОР“ ЗА УТВЪРДЕН УЧЕН В ОБЛАСТТА НА ЗДРАВЕТО И МЕДИЦИНСКИТЕ НАУКИ беше връчена от проф. д.х.н. Венелин Енчев – председател на Съюза на учените в България, на проф. д.м.н. Ивайло Търнев и проф. д.х.н. Ирини Дойчинова. Те получиха плакети и парични награди по 2500 лв.

ПРОФ. Д.М.Н. ИВАЙЛО ТЪРНЕВ за първи път в света описва две нови наследствени болести – автозомнодоминантната спинална мускулна атрофия и нова форма на автозомнодоминантната „Cope-rod“ дистрофия. Той създава и ръководи Експертния център по наследствени неврологични и метаболитни заболявания към Александровската болница в София. През последните три години установява сътрудничество с редица международни авторитетни научни институции и въвежда и осъществява селективни скринингови програми за редки болести. Създава българска школа по клинична неврогенетика и издига на европейско и световно равнище клиничната неврогенетика у нас. Той въвежда и утвърждава професията „Здравен медиатор“ в България и подготвя медицински кадри от ромската общност. В момента 195 здравни медиатори работят в над 110 общини под негово ръководство. Благодарение на организирани от

него подготвителни кандидатстудентски курсове и осигуряване на менторство 106 роми учат в медицински университети. За последните три години има 25 публикации в международни научни журнали с висок импакт фактор. Носител е на редица престижни награди, сред които „Златна монета Писменост“ на Съвета на Европейската научна и културна общност за значим принос към развитието на българската наука.

ПРОФ. Д.Х.Н. ИРИНИ ДОЙЧИНОВА е преподавател по физикохимия и фармакокинетика във Фармацевтичния факултет на Медицинския университет – София. Научните ѝ интереси са в областта на лекарствения дизайн, биоинформатиката и изчислителната химия и биология. За последните три години сред основните ѝ приноси са дизайнът на нови структури с активност против туберкулоза и болестта на Алцхаймер, както и дефинирането на основни структурни фрагменти и физикохимични свойства, влияещи върху разпределението и елиминирането на лекарствата. В периода 2013–2015 г. проф. Дойчинова има 21 научни публикации в чуждестранни издания с висок импакт фактор. Съавтор е на два учебника и на две монографични поредици. Участва в редица национални и международни научни проекти и е част е от редколегиите на 6 чуждестранни списания. През 2011 г. е отличена с награда „Златна Панацея“ за особени приноси при реализацията на преподаването, научноизследователската и експертна дейност в медико-биологичната област.

Заместник-министърът на образованието и науката проф. Иван Димов връчи наградата „ПИТАГОР“ ЗА УТВЪРДЕН УЧЕН В ОБЛАСТТА НА ХУМАНИТАРНИТЕ И СОЦИАЛНИТЕ НАУКИ на **ПРОФ. Д.Ф.Н. ВЕСЕЛИН ПЕТРОВ** от Института за изследване на обществото и знанието – БАН, изпълнителен директор на борда на Международната организация за процесуална философия и съосновател на Европейската организация за процесуална философия. Той получи статуетка „Питагор“ и парична награда от 5000 лв.

Проф. Петров участва в редколегиите на 2 чуждестранни научни списания. За последните три години основните му постижения са в областта на съвременната процесуална онтология и нейните приложения. Публикациите му в периода 2013–2015 г. са първото цялостно изследване на процесуалната онтология в българската философска литература и сред едни от първите монографични изследвания в конкретната област на приложната процесуална онтология. Изследванията му са фокусирани в развитие на теорията на динамичните и процесуално-релационните онтологии, във философския смисъл на понятието, както и върху приложението на тези онтологии в самата философия и в различни области

на науката.

Заместник-министърът на образованието и науката г-н Красимир Киряков връчи наградата „ПИТАГОР“ ЗА НАУЧЕН КОЛЕКТИВ С УСПЕШНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ И КОМЕРСИАЛИЗАЦИЯ НА НАУЧНИТЕ РЕЗУЛТАТИ на **КОЛЕКТИВ С РЪКОВОДИТЕЛ ДОЦ. Д-Р ГЕОРГИ НЕХРИЗОВ** от Националния археологически институт с музей при БАН. Отличените получиха плакет и парична награда в размер на 8000 лв.

Колективът с ръководител доц. д-р Георги Нехризов разработва и успешно прилага проекта „Развитие на Археологическа карта на България и усъвършенстване на неструктивните методи на изследване с помощта на Географски информационни системи“. Във връзка с възлагането на нови устройствени планове на общините в България възниква необходимостта от предоставяне на актуална информация за местоположението и състоянието на археологическите обекти. От 2013 г. досега екипът на доц. Нехризов е изготвил справки за 103 общини, които включват подробна информация за повече от 7000 археологически обекта, с което осигурява условия за ефективно опазване, научно изследване и бъдеща социализация на археологическите обекти в България. Като резултат от този проект общините получават данни за локализация, граници, хронологическа и видова определеност на всички известни археологически обекти на тяхна територия.

Наградата „ПИТАГОР“ в категория „**НАУЧНА КНИГА**“ – плакет и парична награда в размер на 1000 лв. бе връчена от г-жа Златина Карова – директор на Дирекция „Наука“ в МОН на **ДОЦ. Д-Р АЛЕКСАНДЪР КУЮМДЖИЕВ** – автор на „Стенописите в главната църква на Рилския манастир“, с обем от 720 страници, издадена през 2015 г. от Институт за изследване на изкуствата при БАН. Книгата е фундаментално научно изследване, в което за пръв път е представена историята на строежа и изписването на главната църква в Рилския манастир. Проучени са много нови документални сведения, по които е възстановена цялостната картина на събитията, съпътствали издигането и изписването на най-представителния паметник на българското възрожденско изкуство. Книгата съдържа редица нови хипотези, свързани с манастирската история от по-ранните векове. Коригирани са много грешки и неточности, които са добили гражданственост и създават неточна представа за действителните събития в манастира през XIX в. Книгата е спечелила конкурси към Фонд „Научни изследвания“ на МОН и към програма „Помощ за книгата“ на Министерство на културата.

С наградата за **ФИРМА С НАЙ-МНОГО ИНВЕСТИЦИИ В НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ** – плакет и 1000 лв., бе отличена компанията „**КОМАК МЕ-**

ДИКАЛ“ ЕООД, учредена през 1997 г. от д-р Милен Брабевски, който е неин изпълнителен директор. Фирмата е специализирана договорна изследователска организация в областта на клиничните изследвания и иновации в медицината с покритие в 18 държави от Централна и Източна Европа и е участник в проект по „Хоризонт 2020“ – инициативата „Малки и средни предприятия“. Наградата бе връчена от г-жа Даниела Везиева, заместник-министър на Министерството на икономиката.

Вицепремиерът Миглена Кунева връчи СПЕЦИАЛНА НАГРАДА ЗА ЗНАЧИМ ПРИНОС НА БЪЛГАРСКИ УЧЕН, РАБОТЕЩ В ЧУЖБИНА – плакет и парична награда в размер на 5000 лв., на проф. д-р Теньо Попминчев за откритията му в областта на квантовата физика.

ПРОФ. Д-Р ТЕНЬО ПОПМИНЧЕВ е утвърден и водещ експерт в областите на атосекундната квантова физика и екстремалната нелинейна оптика. Открива и патентова нов режим за ефективно кохерентно преобразуване на ултравиолетова лазерна светлина в атосекундна рентгенова светлина, публикуван през 2015 г. в авторитетното списание „Science“. През последните години е автор на 12 статии, поместени в престижни международни научни списания като „Nature Photonics“, „Physical Review Letters“, „PNAS“, като към момента на подаване документите за кандидатстване за наградата от общо 73 рецензирани статии има повече от 2600 цитирания. В същия период има представени 5 доклада на международни конференции, 2 високоселективни конферентни презентации, 1 ключова – съществена за съвременните научни достижения презентация и 1 престижен пленарен доклад. Публикациите на проф. Попминчев в списание „Science“ са цитирани като една от основните мотивации в проектопрограмите за разработване на източници на кохерентна рентгенова светлина от научни фондации и военни департаменти в САЩ и Европа (DARPA, MURI, NSSEFF).

Проф. Попминчев, който оглавява научен екип в института JILA в щата Колорадо, сподели, че възлението от връщането в България е по-голямо от възлението при излизането на сцената. Той заяви, че би искал български учени и български екипи да работят с откритията му, както и че би се радвал да работи с български студенти и посвети наградата си на своя учител Теодоси Теодосиев и на преподавателите си във Физическия факултет на Софийския университет.

Тази година за втори път се връчват награди за високи научни резултати от партньорите на България в наукометрията – компанията **ТОМСЪН РОЙТЕРС** и научното издателство **ЕЛЗЕВИР**.

Наградата за **научна организация с най-висок брой научни резултати** през изминалата година съгласно данните от Web of Science бе връчена на **Софийския университет „Св. Климент Охридски“**.

Издателството ЕЛЗЕВИР, което отчита броя публикации на научните организации съгласно данните в СКОПУС и проследява тенденцията на значително нарастване на този показател за последните 5 години, връчи **наградата за най-успешен колектив на Химикотехнологичния и металургичен университет – София**.

Връщането на най-престижните награди за наука у нас в навечерието на 24 май – празникът на българската просвета и култура, е акт на почит и признание за българските учени, но и на надежда – по думите на зам.-министър проф. Иван Димов – България има бъдеще. Да се надяваме, че сред носителите на наградите „Питагор“ е и следващият нобелов лауреат, както пожела в словото си при откриването на тържествената церемония министър Кунева!

Списание „НАУКА“ се публикува от началото на 2011 г. в сайта на НАЦИОНАЛНАТА МРЕЖА ОТ ВИРТУАЛНИ БИБЛИОТЕКИ на адрес:

<http://www.bvu-bg.eu/nm vb/index.php?Clip=наука>

Сайтът се поддържа от доц. д-р Галина Иванова от Русенския университет, на която редакцията изказва благодарност!